

Byla C-535/18

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2018 m. rugpjūčio 16 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Bundesverwaltungsgericht (Vokietija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2018 m. balandžio 25 d.

Pareiškėjai:

IL ir dar 12 pareiškėjų

Atsakovė:

Land Nordrhein-Westfalen (Šiaurės Reino-Vestfalijos federalinė žemė)

Pagrindinės bylos dalykas

Teisminė apsauga viešojo konkurso būdu vykdomo statybos projekto atveju

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV direktyva) 11 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad su juo suderinama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią pareiškėjas, kuris nėra pripažinta aplinkos apsaugos asociacija, reikalauti panaikinti sprendimą dėl procedūrinės klaidos gali tik tada, jei procedūrinė klaida iš jo paties atėmė įstatyme numatytą galimybę dalyvauti priimant sprendimą?

2. a) Ar 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/60/EB, nustatančios Bendrijos veismų vandens politikos srityje pagrindus, paskutinį kartą pakeistos 2014 m. spalio 30 d. Komisijos direktyva 2014/101/ES (OL L 311, p. 32, toliau – Vandens pagrindų direktyva) 4 straipsnio 1 dalies a punkto i–iii papunkčius reikia aiškinti taip, kad juose nustatyti ne tik materialinės teisės vertinimo kriterijai, bet ir kriterijai, susiję su administracine leidimų išdavimo procedūra?

b) Jeigu į antrojo klausimo a punktą būtų atsakyta teigiamai:

Ar PAV direktyvos 6 straipsnyje visuomenės dalyvavimas visada privalo būti susijęs su pirmiau minėto pagal vandens teisės aktus atliekamo vertinimo dokumentais, o galima daryti skirtumą priklausomai nuo dokumento parengimo laiko ir jo kompleksiskumo?

3. Ar Vandens pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje vartojamą požeminio vandens telkinių būklės prastėjimo sąvoką reikia aiškinti taip, kad požeminio vandens telkinio cheminė būklė yra suprastėjusi, jei dėl projekto įtakos bent vienas aplinkos kokybės standarto parametras yra viršijamas, ir kad, nepriklausomai nuo to, ar tam tikram teršalui taikoma ribinė vertė jau yra viršyta, kiekvienas kitas (išmatuojamas) koncentracijos padidėjimas yra būklės prastėjimas?

4. a) Ar Vandens pagrindų direktyvos 4 straipsnį – atsižvelgiant į jo privalomą poveikį (SESV 288 straipsnis) ir veiksmingos teisminės apsaugos garantiją (ESS 19 straipsnis) – reikia aiškinti taip, kad visi projektu suinteresuotos visuomenės nariai, teigiantys, kad leidimas vykdyti projektą pažeidžia jų teises, turi teisę kreiptis į teismą dėl to, kad buvo pažeisti vandens teisės aktuose įtvirtinti prastėjimo draudimas ir pagerinimo reikalavimas?

b) Jeigu į ketvirto klausimo a punktą būtų atsakyta neigiamai:

Ar Vandens pagrindų direktyvos 4 straipsnį – atsižvelgiant į jo tikslus – reikia aiškinti taip, kad bent jau tokie pareiškėjai, kurie netoli nuo planuojamo tiesti kelio turi šulinį, iš kurio privačiai apsirūpina vandeniu, turi teisę kreiptis į teismą dėl to, kad buvo pažeisti vandens teisės aktuose įtvirtinti prastėjimo draudimas ir pagerinimo reikalavimas?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 6, 2012, p. 11), konkrečiai jos 6 ir 11 straipsniai

2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veismų vandens politikos srityje pagrindus, konkrečiai jos 4 straipsnis

1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos, konkrečiai jos 6 straipsnis

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Wasserhaushaltsgesetz (Vandens ūkio įstatymas, toliau – WHG), konkrečiai jo 27 ir 47 straipsniai

Verordnung zum Schutz des Grundwassers (Grundwasserverordnung, Nutarimas dėl požeminio vandens apsaugos, toliau – *GrwV*), konkrečiai jo 7 ir 9 straipsniai

Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (Įstatymas dėl poveikio aplinkai vertinimo, toliau – UVPG), konkrečiai jo 6 ir 9 straipsniai

Verwaltungsverfahrensgesetz (Viešojo administravimo įstatymas, toliau – *VwVfG*), konkrečiai jo 46 ir 75 straipsniai

Verwaltungsgerichtsordnung (Administracinių bylų teisenos kodeksas, toliau – *VwGO*), konkrečiai jo 42 ir 113 straipsniai

Umweltrechtsbehelfsgesetz (Įstatymas dėl skundų aplinkosaugos klausimais, toliau – *UmwRG*), konkrečiai jo 1-4 straipsniai

Bylos aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Pareiškėjai skundžia 2016 m. rugsėjo 27 d. *Bezirksregierung Detmold* (Detmoldo apskrities administracija, toliau – leidimą išdavusi institucija) sprendimą, kuriuo *Landesbetrieb Straßenbau Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės kelių tiesimo įmonė, toliau – projekto vykdytojas) prašymu buvo patvirtintas planas tiesti naują atšaką į automagistralę netoli Bylefeldo (planą patvirtinantis sprendimas, kuriuo pripažįstama, kad projektas visais administracinės teisės aspektais yra leistinas). Kelio atkarpa, kuriai šis sprendimas taikomas, yra 3,7 km ilgio. Kelio tiesimo projektas patenka į Direktyvos 2011/92 taikymo sritį.
- 2 Pareiškėjai yra privatūs asmenys, turintys žemės sklypus į planą patenkančioje teritorijoje. Aštuoniems pareiškėjams gresia paėmimas visuomenės poreikiams, tai yra jiems priklausantys žemės sklypai ar jų dalys gali būti paimti paties projekto arba gamtosauginių kompensacinių priemonių reikmėms. Trims iš šių pareiškėjų gresia gyvenamųjų namų netektis, kiti teigia, kad kyla grėsmė jų egzistencijai. Pareiškėjai, kuriems gresia nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams, iš dalies nuogaštuoja, kad jų žemės sklypai bus užtvindyti. Dešimt pareiškėjų turi šulinius, iš kurių privačiai apsirūpina vandeniu; jie baiminasi, kad vanduo juose bus užterštas. Kone visi pareiškėjai skundžiasi dėl triukšmo.
- 3 Plano dokumentai nuo 2010 m. rugpjūčio 30 d. iki rugsėjo 29 d. buvo viešai pateikti susipažinti. 2010 m. rugpjūčio 21 d. skelbime apie viešai pateikiamus dokumentus kai kurie jų buvo nurodyti, tačiau tarp jų nebuvo dokumentų,

susijusių su apsauga nuo triukšmo ir su planuojamu drenažu. Visi pareiškėjai pareiškė prieštaravimus.

- 4 Juos išklausęs ir įvertinęs jų pastabas, projekto vykdytojas patvirtino įvairius plano keitimus, visų pirma susijusius su drenažu. Šiuo metu planuojama ant kelio dangos besikaupiantį kritulių vandenį tam tikrame projekto ruože nuleisti į požeminius vandenis. Kelio drenažas taip pat bus vykdomas trijose vietose nukreipiant vandenį į konkrečiai nurodytus vandens telkinius.
- 5 Pakeisto plano dokumentai buvo pateikti viešai susipažinti nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki birželio 18 d. 2014 m. gegužės 10-11 d. skelbime apie viešai pateikiamus dokumentus kai kurie jų buvo nurodyti, tačiau tarp jų nebuvo dokumentų, susijusių su pakeistu vandens nuvedimo tyrimu. Visi pareiškėjai dar kartą pareiškė prieštaravimus.
- 6 Leidimą išdavusi institucija ginčijamą planą patvirtinančiu sprendimu išdavė projekto vykdytojui leidimą, kuris bet kuriuo metu gali būti atšauktas, ant kelio paviršiaus besikaupiantį kritulių vandenį nuvesti į tris vandens telkinius ir į požeminius vandenis. Sprendime yra daug papildomų nuostatų, turinčių užtikrinti vandens telkinių apsaugą.
- 7 Prieš priimant planą patvirtinantį sprendimą, nebuvo atliktas dokumentais pagrįstas įvertinimas, ar jis atitinka Direktyvos 2000/60 4 straipsnio arba WHG 27 ir 47 straipsnių, kuriais ši norma buvo perkelta į Vokietijos nacionalinę teisę, reikalavimus. Tiesa, planą patvirtinančiame sprendime apibendrinant konstatuojama, kad dėl projekto neturėtų suprastėti nei paviršinio vandens telkinių, nei požeminio vandens būklė. Projektas esą nepažeidžia nei Direktyvos 2000/60 4 straipsnio, nei WHG27 ir 47 straipsnių.
- 8 Tik teismo proceso metu leidimą išdavusi institucija pateikė daugiau informacijos apie įvertinimą, kaip laikomasi prastėjimo draudimo ir pagerinimo reikalavimo, ir dokumentą, kuris formaliai nebuvo įtrauktas į planą patvirtinantį sprendimą. Šiame dokumente aprašomi sprendime minimi vandens telkiniai ir įvertinamas projekto poveikis jų kokybės elementams. Pateisindama savo veiksmus, leidimą išdavusi institucija teigė, kad vandens telkinių vertinimas jau buvo atliktas plano tvirtinimo procedūros metu, bet nebuvo užfiksuotas dokumentuose.
- 9 Po 2018 m. balandžio 17 d. ir 18 d. surengtų posėdžių *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis Administracinis Teismas) priėjo prie išvados, kad, priimant ginčijamą sprendimą, patvirtinantį planą, buvo padaryta pasirinktos trasos pagrindimo klaida, kuri reiškia, kad šis sprendimas yra neteisėtas ir negali būti įgyvendintas. Ši klaida buvo nurodyta atskirame sprendime.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 10 Pateikti klausimai turi reikšmės sprendimui priimti, nors *Bundesverwaltungsgericht* mano, kad ginčijamas sprendimas yra neteisėtas vien

dėl pirmiau minėtos pagrindimo klaidos. Tačiau pagal Vokietijos administracinio proceso teisę ši klaida nereiškia, kad sprendimas turi būti panaikintas; klaida gali būti ištaisyta per papildomą procesą. Todėl *Bundesverwaltungsgericht* negali Teisingumo Teismui pateiktų klausimų palikti neatsakytų, o privalo išsamiai išnagrinėti planą patvirtinančio sprendimo teisėtumą.

11 Dėl pirmojo klausimo

Bundesverwaltungsgericht mano, kad 2010 m. rugpjūčio 21 d. ir 2014 m. gegužės 10-11 d. skelbimai apie viešai susipažinti pateiktus dokumentus yra su klaidomis, nes visuomenė nebuvo pakankamai informuota apie su projekto poveikiu aplinkai susijusius dokumentus, kurie turi reikšmės sprendimui byloje priimti. Pirmajame skelbime nėra minimi su triukšmu ir vandeniu susiję dokumentai, antrajame nebuvo nurodyta, kad buvo pakeistas su vandens nuvedimu susijęs dokumentas. Skelbimų tekste taip pats sudaromas klaidingas įspūdis, kad jame išvardyti visi dokumentai.

12 Tačiau pagal nacionalinę teisę dėl šios procedūrinės klaidos planą patvirtinantis sprendimas nėra nei panaikinamas, nei pripažįstamas neteisėtu, nes, teismo įsitikinimu, pačiam sprendimui įtakos ji akivaizdžiai neturėjo. Jei, kaip antai nagrinėjamu atveju, ieškinį pareiškia individualus pareiškėjas, svarbu tik tai, ar *iš jo asmeniškai* buvo atimta įstatyme numatyta galimybė dalyvauti priimant sprendimą, bet tuo, kad buvo pažeistos kitų suinteresuotos visuomenės narių procesinės teisės, toks bylos dalyvis remtis negali.

13 Kitokia yra aplinkos apsaugos organizacijų teisinė padėtis. Jos gali remtis tuo, kad buvo pažeistos suinteresuotos visuomenės procesinės teisės.

14 *Bundesverwaltungsgericht* mano, kad toks reglamentavimas yra suderinamas su Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 1 dalies b punktu ir nurodo toliau išdėstytas priežastis.

15 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendime *Gemeinde Altrip ir kt.* (C 72/12, EU:C:2013:712, 49 punktas) Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad nebūtinai visi procedūriniai pažeidimai turi įtakos tokio pobūdžio sprendimo turiniui. Todėl Direktyvos 85/337 tikslas suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus esą nėra pažeidžiamas, jei pagal valstybės narės teisės aktus pareiškėjas, kuris savo skundą grindžia tokiu pažeidimu, turėtų būti vertinamas kaip asmuo, kurio teisės nėra pažeistos ir kuris dėl to negali ginčyti tokio sprendimo.

16 Tiesa, Teisingumo Teismas taip yra pastebėjęs, kad skundą nagrinėjantis teismas šiuo atžvilgiu neturi teisės perkelti įrodinėjimo naštos pareiškėjui, kad jis privalo priimti sprendimą remdamasis kompetentingos institucijos pateiktais įrodymais ir bylos dokumentais ir kad galiausiai turi atsižvelgti, be kita ko, į nurodyto pažeidimo sunkumo laipsnį (žr. pirmiau minėto sprendimo 52 ir paskesnius punktus); į tai Vokietijos teisės aktų leidėjas atsižvelgė priimdamas diferencijuojančias *Umweltrechtsbehelfsgesetz* nuostatas.

- 17 Teisingumo Teismas reikalauja pirmiausia patikrinti, „ar dėl šio pažeidimo *suinteresuota visuomenė* neteko vienos iš garantijų, kuri buvo suteikta tam, kad <...> ta visuomenė galėtų gauti informacijos ir turėtų galimybę dalyvauti priimant sprendimus“ (minėtojo sprendimo 54 punktą; išskirta aut.); *Bundesverwaltungsgericht* manymu, Vokietijos teisės nuostatos jam neprieštarauja. Veikiau šios nuostatos atitinka Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 1 dalies b punkte valstybėms narėms aiškiai numatytą galimybę nacionalinės teisės normose remtis teisės pažeidimu. Taigi „suinteresuota visuomenė“ šia prasme nagrinėjamu atveju yra pavienis pareiškėjas, o ne visa potenciali visuomenė.
- 18 Šis požiūris grindžiamas Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią valstybė narė gali numatyti, kad kompetentingas teismas panaikina administracinį sprendimą tik tada, kai yra pažeista pareiškėjo subjektinė teisė. Tačiau toks apribojimas negali būti taikomas aplinkos apsaugos organizacijoms. Tokios organizacijos turi būtinai galėti teisme remtis nacionalinės teisės normomis, kuriomis aplinkos srityje įgyvendinami Sąjungos teisės aktai ir tiesiogiai veikiančios Sąjungos aplinkos teisės normos (2015 m. spalio 15 d. Sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-137/14, EU:C:2015:683, 32 ir 92 punktai).
- 19 Dėl antrojo klausimo:
- a) Nagrinėjamu atveju leidimą išdavusi institucija tik vykstant teismo procesui pateikė dokumentus, aiškiai liudijančius, kaip buvo tikrinta, ar buvo laikomasi prastėjimo draudimo ir pagerinimo reikalavimo. Kyla klausimas, ar Direktyvos 2000/60 4 straipsnio 1 dalies a punkto i-iii papunkčiuose, kurie pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją yra privalomojo pobūdžio (2015 m. liepos 1 d. Sprendimas *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland*, C-461/13, EU:C:2015:433), yra nustatyti ne tik materialinės teisės vertinimo kriterijai, bet ir kriterijai, susiję su administracine leidimų išdavimo procedūra. Konkrečiai reikia išsiaiškinti, ar svarbu tik tai, kad planą patvirtinančiame sprendime padaryta išvada, jog projektas nepažeidžia Direktyvos 2000/60 4 straipsnio ir WHG 27 ir 47 straipsnių, *galiausiai* yra teisinga, net jei kai kurie dokumentai ir buvo pateikti vėliau, jau vykstant teismo procesui, ar pagal Direktyvą 2000/60 yra reikalaujama, kad dar prieš priimant sprendimą išduoti leidimą skaidrios administracinės procedūros (t. y. procedūros, kurią galima atsekti remiantis atitinkamais dokumentais) metu būtų patikrinta, kaip buvo laikytasi prastėjimo draudimo ir pagerinimo reikalavimo.
- 20 Dėl poveikio aplinkai vertinimo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 92/43, *Bundesverwaltungsgericht*, remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija (žr., pavyzdžiui, 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Waddenvereniging ir Vogelsbeschermingvereniging*, C-127/02, EU:C:2004:482, 53 ir paskesni punktai), savo suformuotoje jurisprudencijoje mano, kad šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje yra nustatyti tam tikri reikalavimai leidimo išdavimo procedūrai. Pagal šią jurisprudenciją kompetentinga institucija neturi teisės poveikio aplinkai

vertinimą pirmą kartą atlikti teismo proceso metu arba teisme pirmą kartą pateikti specialiųjų tyrimų dokumentus.

- 21 *Bundesverwaltungsgericht*, siekdamas užtikrinti veiksmingą teisminę apsaugą ir išvengti pernelyg didelės teismo apkrovos, yra linkęs remtis šiais reikalavimais bent jau dėl vandens teisės aktuose numatyto vertinimo, ar buvo laikomasi prastėjimo draudimo.
- 22 b) Antro klausimo b punkto atveju *Bundesverwaltungsgericht* laiko tinkamu diferencijuojantį sprendimą, pagal kurį daromas skirtumas atsižvelgiant į dokumento surašymo datą ir į vandens teisės klausimų kompleksiskumą.
- 23 Jei projekto vykdytojas surašo dokumentą, į kurį įtraukia ir atitikties Direktyvos 2000/60 reikalavimams vertinimą, ir pateikia jį leidimą išdavusiai institucijai kartu su prašymu dėl leidimo, tai, ko gero, dažniausiai yra viena iš „svarbiausių ataskaitų“ (Direktyvos 2011/92 6 straipsnio 3 dalies b punktas), su kuria visuomenė turėtų susipažinti.
- 24 Tais atvejais, kai vandens teisės dokumentas buvo surašytas remiantis 2015 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismo Sprendimu *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland* (C-461/13, EU:C:2015:433) jau vykstant leidimo išdavimo procedūrai, po visuomenės dalyvavimo, *Bundesverwaltungsgericht*, nagrinėdamas klausimą, ar yra reikalingas naujas visuomenės dalyvavimas, darė skirtumą pagal tai, ar šiame dokumente buvo pateiktas naujas, iki šiol atliktus tyrimus iš esmės pranokstantis padarinių aplinkai vertinimas.
- 25 Kitose bylose šis teismas taip pat yra nusprendęs, kad naujas visuomenės dalyvavimas nėra reikalingas, jei pakeistuose dokumentuose buvo atlikti tik neįdomūs pakeitimai, užfiksuotas išsamesnis padarinių vertinimas, nekeista bendra plano koncepcija ir neprieita prie iš esmės kitokių vertinimo išvadų. Priešingu atveju leidimo išdavimo procedūra, kuria paprastai siekiama ginti reikšmingus bendrus interesus, neproporcingai užsitęstų.
- 26 Dėl trečiojo klausimo:
Bundesverwaltungsgericht mano, kad prastėjimo draudimas yra privalomas taip pat ir požeminio vandens (Direktyvos 2000/60 4 straipsnio 1 dalies b punkto i-ii papunkčiai) atžvilgiu ir kad Teisingumo Teismo paaiškinimai dėl paviršinio vandens telkinių būklės prastėjimo, pateikti 2015 m. liepos 1 d. Sprendime *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland* (C-461/13, EU:C:2015:433, 43 ir paskesni punktai), gali būti taikomi ir požeminiam vandeniui. *Bundesverwaltungsgericht* taip pat daro prielaidą, kad vertinimas, ar laikomasi prastėjimo draudimo, turi būti atliekamas tikrinant požeminio vandens telkinį, *kaip visumą*, nes tuo remiamasi ir Direktyvos 2000/60 V priedo 2.4.5 papunktyje „Požeminio vandens cheminės būklės aiškinimas ir pateikimas“. Todėl vietinės reikšmės pasikeitimai nėra svarbūs tol, kol jie nedaro poveikio visam požeminio vandens telkiniui.

- 27 Tačiau Teisingumo Teismas kol kas – bent jau eksplicitiškai – nėra išaiškinęs, ar 2015 m. liepos 1 d. Sprendimu *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland* (C-461/13, EU:C:2015:433) gali būti remiamasi ir nagrinėjant vertinimo kriterijus. Šio sprendimo 69 punkte Teisingumo Teismas nustatė, kad paviršinio vandens telkinio būklės prastėjimas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2000/60 4 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktį, vyksta tuomet, kai bent vieno iš kokybės elementų būklė, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos V priedą, suprastėja viena klase, net jei šis suprastėjimas nepasireiškia tuo, kad paviršinio vandens telkinys priskiriamas prie žemesnės klasės. Tačiau jei atitinkamas kokybės elementas, kaip tai suprantama pagal V priedą, jau priskirtas prie žemiausios klasės, kiekvienas šių elementų prastėjimas yra paviršinio vandens telkinio būklės prastėjimas.
- 28 Nėra paprasta pritaikyti šį vertinimo kriterijų požeminiam vandeniui. Juk, kitaip nei paviršinio vandens telkinio atveju, kuriam Direktyvoje 2000/60 yra numatyta penkių klasių ekologinės kokybės santykio skalė (žr. šios direktyvos V priedo 1.4.1 punkto iii papunktį), požeminio vandens kiekybinės ir cheminės būklės atžvilgiu skiriama tik gera ir bloga būklė (žr. V priedo 2.2.4 ir 2.4.5 papunkčius).
- 29 Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo savo 2015 m. liepos 1 d. Sprendime *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland* (C-461/13, EU:C:2015:433) suformuluotą Vandens pagrindų direktyvos tikslą, kuris yra pasiekti gerą visų vandenų būklę, ko gero, reikėtų pripažinti, kad cheminė požeminio vandens telkinio būklė yra suprastėjusi, vos tik dėl projekto poveikio yra viršijamas bent vienas aplinkos kokybės standarto parametras. Tačiau jeigu teršalai jau viršija taikytiną ribinę vertę, bet koks tolesnis (išmatuojamas) jų koncentracijos padidėjimas reiškia būklės suprastėjimą.
- 30 Nagrinėjamu atveju tai, ko gero, reikėtų, kad būklės prastėjimo pripažinti negalima. Požeminio vandens telkinio, kuriam projektas darytų poveikį, kiekybinė būklė yra pripažinta gera, cheminė – bloga. Cheminė būklė yra bloga dėl to, kad dėl žemės ūkio veiklos yra viršijamos nitratų ir amonio ribinės vertės. Kitos reikšmingos ribinės vertės atitinka leistinas normas. Dėl projekto – jei žiemą kelias būtų barstomas druska – šiek tiek padidėtų chlorido kiekis, tačiau ribinės vertės jis neviršytų.
- 31 Dėl ketvirtojo klausimo:
- Į ketvirto klausimo a ir b punktus, *Bundesverwaltungsgericht* manymu, reikėtų atsakyti neigiamai, nors teisinėje literatūroje laikomasi kitokios pozicijos.
- 32 a) *Bundesverwaltungsgericht* manymu, pagal Sąjungos teisę valstybės narės neprivalo nacionalinės teisės aktuose numatyti, kad visi suinteresuotos visuomenės nariai, besiremiantys tuo, kad buvo pažeistos jų teisės, taip pat turi teisę kreiptis į teismą dėl to, kad buvo pažeisti vandens teisės aktuose numatyti prastėjimo draudimas ir pagerinimo reikalavimas.

- 33 Pagal Vokietijos teisę administracinis teismas administracinį aktą panaikina tik tada, kai jis yra neteisėtas ir pažeidžia pareiškėjo teises. Atitinkamai pareiškėjas gali pareikšti ieškinį dėl to, kad patvirtinant planą nebuvo tinkamai atsižvelgta į jo saugomus interesus, bet jis negali reikalauti, kad pagrindimas ir planavimas būtų nepriekaištingi visais aspektais, taip pat ir objektyviu aspektu.
- 34 Tiek, kiek kyla grėsmė pavienio pareiškėjo nuosavybei, kuri dėl projekto gali būti paimta visuomenės poreikiams, jis, remdamasis konstituciškai saugomomis nuosavybės teisėmis (*Grundgesetz* (Pagrindinis Įstatymas) 14 straipsnis), iš principo gali reikalauti, kad teismas nuodugniai peržiūrėtų planą patvirtinantį sprendimą, t. y. jis taip pat gali pareikšti, kad objektyvioji teisė buvo taikyta neteisingai arba kad viešieji interesai buvo netinkamai pagrįsti. Tačiau tai netaikoma, jei tinkamas ir teisingas atsižvelgimas į šiuos interesus nebūtų pagrindas planui jo žemės sklypo srityje pakeisti.
- 35 Bet pripažintos aplinkos apsaugos asociacijos pagal *Umweltrechtsbehelfsgesetz* nuostatas, priklausomai nuo savo įstatuose numatytų uždavinių, gali kreiptis į teismą ne tik dėl to, kad buvo pažeistos jų pačių teisės. Šios teisių gynimo priemonės yra pagrįstos, jei buvo pažeista objektyvioji teisė.
- 36 Atsižvelgdamas į tai, *Bundesverwaltungsgericht* mano, kad pavienis pareiškėjas, kurio žemės nuosavybei negresia paėmimas, iš esmės neturi teisės kreiptis į teismą pareikšdamas, kad buvo pažeisti vandens teisės aktuose įtvirtinti prastėjimo draudimas ir pagerinimo reikalavimas. WHG 27 ir 47 straipsnių, kuriais į Vokietijos nacionalinę teisę buvo perkeltas Direktyvos 2000/60 4 straipsnis, nuostatos pagal Vokietijos teisės sampratą yra skirtos išimtinai viešiesiems interesams ginti ir nesuteikia subjektinių teisių.
- 37 *Bundesverwaltungsgericht* nuomone, Sąjungos teisė nesuteikia pagrindo manyti, kad ši teisės samprata yra neteisinga. Šią savo nuomonę jis visų pirma grindžia Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią nacionalinės teisės aktų leidėjas gali teises, kurių pažeidimu privatus asmuo gali remtis pareikšdamas ieškinį teisme, susiaurinti iki subjektinių teisių, tačiau toks apribojimas negali būti taikomas aplinkos apsaugos organizacijoms (2011 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Bund für Umwelt und Naturschutz, Landesverband Nordrhein-Westfalen*, C-115/09, EU:C:2011:289, 45 punktas).
- 38 Tiesa, 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, EU:C:2017:987, 34 punktas) Teisingumo Teismas išaiškino, kad Direktyvos 2000/60 veiksmingumas ir jos su aplinkos apsauga susijęs tikslas reikalauja, kad „asmenys arba prireikus tinkamai įsteigta aplinkos apsaugos organizacija“ galėtų ja remtis teisme. Tačiau, kaip mano *Bundesverwaltungsgericht*, kaip tik ši jungtuku „arba“ išreikšta alternatyva įrodo, kad valstybės narės šiuo atžvilgiu turi diskreciją. Ši diskrecija greičiausiai būtų peržengta tik tokiu atveju, jei aplinkos apsaugos organizacijos negalėtų skusti atitinkamo sprendimo.

- 39 Panašiai *Bundesverwaltungsgericht* supranta ir Teisingumo Teismo paaiškinimus dėl Pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnio 1 dalies ir 47 straipsnio bei dėl Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos veiksmingos teisminės apsaugos garantijos: jo manymu, draudžiama tik iš aplinkos apsaugos organizacijų atimti galimybę kreiptis į teismą prašant įvertinti, ar buvo laikytasi visuomenės interesus ginančių teisės nuostatų (žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 35 ir paskesnius punktus, 45 ir paskesnius punktus).
- 40 Taip pat ir 2016 m. lapkričio 8 d. Teisingumo Teismo Sprendime *Lesoochránárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838) minima tik pripažintų aplinkos apsaugos asociacijų teisinė padėtis.
- 41 *Bundesverwaltungsgericht* mano, kad vien tik tai, jog suinteresuotos visuomenės nariai (pavyzdžiui, gyventojai apskritai) turi teisę į saugų ir svarų geriamąjį vandenį, dar nereiškia, kad pavienių asmenų teisės remiantis Direktyvos 2000/60 4 straipsniu pareikšti ieškinį turi būti suprantamos plačiai.
- 42 Šia direktyva, be kita ko, siekiama užtikrinti aprūpinimą geriamuoju vandeniu ir gyventojų sveikatą; tai reiškia, kad visais atvejais, kai dėl to, kad nesilaikoma direktyvoje reikalaujamų priemonių, kuriomis siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą, gali kilti pavojus žmonių sveikatai, pastarieji gali remtis joje nustatytomis imperatyviomis taisyklėmis ir kreiptis į teismą, prašydami įvertinti, ar leidimą projektui išdavusi institucija įvykdė Direktyvos 2000/60 4 straipsnyje nustatytas pareigas (1996 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-298/95, EU:C:1996:501, 16 punktą, 2008 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, 38 punktą, 2016 m. lapkričio 8 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Lesoochránárske zoskupenie VLK*, C-243/15, EU:C:2016:838, 44 punktą ir 2017 m. gruodžio 20 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 34 punktą).
- 43 Tačiau suinteresuotumo ir su juo susijusios būtinybės galėti pasinaudoti teismine apsauga sąlygos nėra apibrėžtos nei Direktyvoje 2000/60, nei suformuotoje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Šiuo atžvilgiu valstybės narės disponuoja plačia diskrecija. Visų pirma nacionalinės teisės aktų leidėjas gali teises, kurių pažeidimu privatus asmuo gali remtis pareikšdamas ieškinį teisme, susiaurinti iki subjektinių viešųjų teisių, t. y. individualių teisių, kurios pagal nacionalinę teisę gali būti pripažįstamos subjektinėmis viešosiomis teisėmis (2015 m. balandžio 16 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Gruber*, C-570/13, EU:C:2015:231, 40 punktą ir 2015 m. spalio 15 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-137/14, EU:C:2015:683, 32 ir 33 punktai). Suinteresuotos visuomenės nariai, gaunantys geriamąjį vandenį iš viešojo vandens tiekėjo, neturėtų būti „tiesiogiai“ susiję ta prasme (žr. 2008 m. birželio 25 d. Teisingumo Teismo Sprendimą *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, 39 punktą), kad jie patys pagal Sąjungos teisę būtinai turėtų turėti teisę kreiptis į teismą dėl prastėjimo draudimo ir pagerinimo reikalavimo pažeidimų.

- 44 b) *Bundesverwaltungsgericht* manymu, taip pat ir tokiems pareiškėjams, kurie netoli nuo planuojamo tiesti kelio turi šulinį, iš kurio privačiai apsirūpina vandeniu, ir nuogaustauja, kad jis bus užterštas į žemę susigeriančio kelio paviršiaus vandens, pagal Direktyvos 2000/60 4 straipsnį nėra būtina suteikti teisės kreiptis į teismą grindžiant ieškinius tuo, kad buvo pažeistas prastėjimo draudimas ir (arba) pagerinimo reikalavimas. Tokių pareiškėjų teisės yra pakankamai ginamos nacionalinės teisės aktu.
- 45 Pagal suformuotą *Bundesverwaltungsgericht* jurisprudenciją jie gali kreiptis į teismą dėl pagal vandens teisės aktus išduoto leidimo *per se*, kiek jis akivaizdžiai pažeidžia jų, kaip individų, interesus. Tai reiškia, kad jie ir nesiremiami Sąjungos teise gali pareikšti, kad leidimas kelia grėsmę jų šuliniuose esančio gruntinio vandens kokybei.
- 46 Jei paaiškėtų, kad Direktyvos 2000/60 4 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pavienis šulinio savininkas gali kreiptis į teismą dėl Sąjungos teisėje įtvirtintų prastėjimo draudimo ir pagerinimo reikalavimo pažeidimo, šios teisės apimtis, ko gero, neturėtų viršyti to, kas būtina jo individualiems interesams apginti. Tai reiškia, kad konkrečią grėsmę jo paties interesams turėtų kelti ne tik pats projektas, bet ir (tariamais) prastėjimo draudimo ir (arba) pagerinimo reikalavimo pažeidimas.
- 47 Šia prasme pareiškėjo interesams kiltų grėsmė, jei dėl Direktyvos 2000/60 reikalavimų nesilaikymo atsirastų pavojus jo sveikatai. Tačiau jis negalėtų remtis su pavojumi sveikatai nesusijusiu prastėjimo draudimo ir (arba) pagerinimo reikalavimo nesilaikymu.